

Ninočka Truck – Biljan*

Osnovna škola Janka Leskovara, Pregrada

TUŽNA PRIČA O GRAMALJUZI – Predavanje Toma Hutchinsona (“*The Sad Story of Grammarella*”)

Tom Hutchinson je pridruženi ravnatelj (associate director) Instituta za engleski jezik (*Institute for English Language Education*), ili IELE pri Sveučilištu u Lancasteru. On je podučavao u školama u Velikoj Britaniji, Njemačkoj i Hrvatskoj, te vodio seminare za učitelje u mnogo drugih zemalja. Tom Hutchinson je autor mnogih udžbenika za učenje engleskog jezika, kao što su to *Hotline* (OUP), *American Hotline* (OUP), te suautor projekta Engleski za posebne svrhe (*English for Specific Purposes, ESP*). Kao direktor IELE-a radio je od 1980. do 1990. godine. Učiteljima u Hrvatskoj je zacijelo najpoznatije njegovo djelo *Project English* (OUP) te *Project Video* (OUP). Prema mišljenju Ministarstva prosvjete i športa, udžbenici *Project 1 i 2* (novo izdanje, OUP 1999.) mogu se rabiti kao dopuna nastavnim sadržajima u petim i šestim razredima osnovne škole. To je samo još jedan dokaz o njihovoj iznimnoj kvaliteti i suvremenom pristupu učenju engleskog jezika. No, kakav je njihov autor u stvarnosti, i kakvi su njegovi stavovi o problemu koji muči učitelje osnovnih i srednjih škola: “Što s gramatikom?”

Na prvi pogled, ovaj visok, svjetlokos i vrlo vitak čovjek, čije lice nam se smješka s korica udžbenika, djeluje kao prototip stidljivoga, tihog i povučenog učitelja.

Iznenada, započevši predavanje o gramatici, Hutchinson se mijenja u čarobnjaka čije će čarobne snage voditi njegovu publiku kroz vrijeme u treptaju oka. Predavanje koje je trajalo dva sata činit će se kao da je prošlo u samo nekoliko sekundi. Učinak koji je ovaj stručnjak proizveo na svoju publiku – skupinu učitelja iz Hrvatske koji su osam tjedana sudjelovali u projektu *Croatian Teacher Training Programme*, zaista je fantastičan. Iako je slično predavanje već održao nekim drugim učiteljima, Hutchinson djeluje vrlo uvjerljivo, vedro i odlučno. Kako biste vi reagirali da vam ovakav stručnjak očekivano ozbiljno predavanje o vrlo ozbiljnoj i suhoparnoj temi zamota u bajku o Pepeljuzi? To je upravo ono što je Hutchinson učinio. Započeo je svoje predavanje pripovijedajući vrlo žalosnu bajku o sirotj Gramaljuzi:

“Jednom davno živio je jedan udovac. Imao je vrlo lijepu kćer. Njezino ime je bilo Gramaljuga. On ju je volio i pazio i ponavljao joj svaki dan: Gramaljugo, Gramaljugo, ti si moje zlato.”

Ono što Hutchinson čini zapravo ima smisla. On motivira publiku nudeći staru poznatu bajku. Na ovaj način uključuje slušatelja u pogađanje o tome “što bi moglo slijediti?”. A priča se nastavlja kao što je predviđeno, iako treba istaknuti kako se prevođenjem na hrvatski jezik gubi mnogo izvornoga humora, koji se temelji na igri riječima. No, vratimo se bajci: pojavljuje se zla udovica Lyn-Guistics, sa svoje dvije još zločestije i ružnije kćeri Socio Lyn-Guistics i Psycho Lyn-Guistics, koje nisu željele da sirota Gramaljuga sudjeluje na “Komunikacijskom balu”... Uozbiljivši se u tome trenutku pripovijedanja, Hutchinson prekida bajku i postavlja

* Ninočka Truck-Biljan, OŠ Janka Leskovara, D. Kunovića 8, 49218 Pregrada; telefon/fax: (049) 376-114; e-mail: zeljko.biljan@kr.hinet.hr

pitanje, na koje zapravo još uvijek ne očekuje konačni odgovor: *"Je li dobro poučavati gramatiku?"*. Odmah zatim započinje objašnjavati svoj stav. Prema njegovu mišljenju stvari se međusobno podržavaju. Ako želimo primjeren pristup poučavanju, moramo uključiti oboje: i gramatiku i komunikaciju. Zagolicavši znatiželju publike, Hutchinson se vraća bajci. Dakle, treba se upoznati s prvom zločestom sestrom, Socio Lyn-Guistics, i vidjeti koji sociolingvistički argumenti govore u prilog učenju gramatike u stranom jeziku. Hutchinson podsjeća kako je u prošlosti ostvaren dramatičan pomak od shvaćanja jezika kao oblika prema promatranju jezika u uporabi. Kada rabe jezik, ljudi ne razmišljaju svjesno o gramatici; no uporaba i učenje jezika nisu isto. Korištenje možemo shvatiti kao odredište, a učenje je putovanje. Dakle, pomaže li svjesno usmjeravanje na gramatiku osobi koja uči strani jezik? Trenutak je da se vratimo drugoj sestri i vidimo koji je to psiholingvistički argument. Govoreći o odnosu između *inputa* (unos) i procesa, Hutchinson vrlo zgodnom šalom ilustrira proces učenja:

"Bio jednom čovjek koji je svojega papagaja ostavio doma samoga. Papagaj je znao govoriti, no bilo je to samo jedno pitanje: "Tko je?" Jednoga dana, kada je papagaj bio sam kod kuće, došao je dugo očekivani vodoinstalater. Zakucao je na vrata, a papagaj je pitao: "Tko je?" Čovjek je odgovorio: "Vodoinstalater, došao sam vam popraviti cijevi." Papagaj opet upita: "Tko je?" Čovjek ponovi: "Vodoinstalater koji vam treba popraviti cijevi!" No papagaj je uporno ponavljao jedno te isto, a majstor je odgovarao, sve dok jadnik nije dobio srčani udar i pao mrtav pred vrata. Kad se vratio vlasnik papagaja i vidio mrtvaca pred vratima, uzviknuo je: "Tko je to, zaboga?!" Papagaj je odgovorio: "Vodoinstalater."

Dakle, pitanje *"Tko je?"* ilustrira *input*, odnosno unos. Ukratko, psiholingvistička ideja je sljedeća: bacimo li dovoljno informacija i *inputa* na nekoga, on će to s vremenom naučiti. No, to ne mora tako i biti. Upravo zbog toga možemo isključiti psiholingvistički argument. Učenje jezika je **aktivni** proces kreativne konstrukcije. Učenici grade unutrašnji model jezika tako da u učenje uključuju i mentalni rad. Dakle, uključeni smo u kreiranje vlastitoga modela jezika u mozgu, a to je nesvjesan proces.

Vrijeme je za sljedeće pitanje publici: *"Pomaže li svjesno fokusiranje na gramatiku u tom nesvjesnom procesu?"* Izgledom sveznalice, ali s ironičnim smiješkom, Hutchinson odgovara: *"Ne znamo!"* Zašto ne znamo? Zato što ne možemo vidjeti proces koji se odvija, nego samo njegove rezultate. Učenje jezika vrlo je složen proces i ne možemo izdvojiti jedan njegov dio i reći: *"Eto, zbog toga je sve funkcioniralo!"* Ne postoji dokaz da je jedan način učenja i poučavanja gramatike bolji od drugoga. Sjetimo se samo Krashena ili Prabhua i njihova Bangalore – projekta, koji je posve isključivao gramatiku radi pravilnog učenja jezika; zatim treba spomenuti prevodilački način učenja stranih jezika... Toliko je primjera iz povijesti. Trebali bismo se svi prisjetiti svojih školskih dana i upitati se: *"Jesu li gramatička pravila pomogla svakome da nauči jezik?"* Hutchinson, dakle, zaključuje kako zapravo ne znamo je li dobro učiti gramatiku ili ne. Ali, sve se više razvija područje istraživanja rada mozga i tehnike skeniranja mozga, tako da ćemo u budućnosti možda moći vidjeti što se sve događa u našim mozgovima tijekom procesa učenja stranoga jezika. Naravno, ako ne znamo je li dobro ili nije poučavati gramatiku, nije lako znati **na koji način** poučavati i učiti gramatiku.

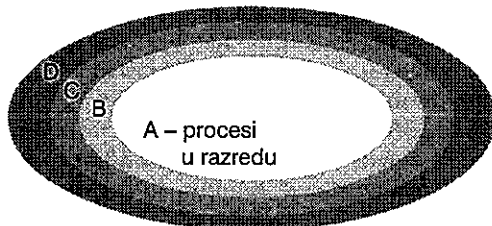
Tom Hutchinson nikako nije suhoparni predavač, nego je istodobno i vrlo lukav praktičar koji predavanje prekida u pravom trenutku da bi uveo nekoliko aktivnosti za svoju publiku. Vrlo jednostavne igre, na primjer papirići s riječima koje je trebalo složiti u što više smislenih rečenica, pokazuju kako uključiti učenikove osjećaje i razmišljanje u proces učenja. Nakon ovog praktičnog osvježanja, predavanje se nastavlja.

Prema Tomu Hutchinsonu, danas učitelji preveliku pozornost posvećuju učeniku, naime nastava se previše usmjerava na učenike, a i ta preraširena tendencija samo nas odvodi od problema. Osnovni problem jest u činjenici da nitko ne može znati što se događa kada učenik razmišlja. Ovdje nećemo naći odgovore na pitanja koja nas muče, jer još nema načina da se to

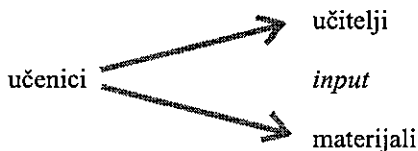
učini. No, do sada smo razmišljali samo o ovom jednom procesu koji se odvija unutar mozga, zanemarujući druge procese. Trebamo vidjeti sve u kontekstu: učenik je uključen u:

- A) proces koji se ostvaruje u razredu,
- B) proces kontinuiranog učenja izvan razreda,
- C) obrazovni proces u cjelini,
- D) u proces procjenjivanja znanja.

Konačno, učenje stranoga jezika samo je dio učenikova cjelokupnog obrazovanja.

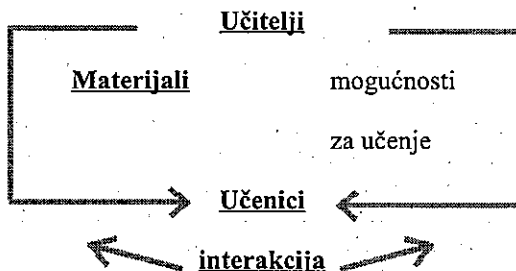

Procesi u razredu. Postoje dva modela za procese koji se ostvaruju u razredu: *input-model* i *proces-model*. U *input-modelu* postoje sljedeći osnovni elementi: učenici s jedne strane, te *input*, učitelji i materijal s druge strane. Hutchinson dočarava ovaj model služeći se jednostavnim crtežom koji izgleda otprilike ovako:

Ova vrsta modela nudi vrlo površan pogled i ne objašnjava veliku misteriju razreda: Zašto učenici koji su bili nazočni na istim satovima i slušali iste lekcije, ne nauče isto?

No, postoji i bolji model, takozvani *proces-model*, koji je Hutchinson prikazao u obliku neke vrste zatvorenog kruga:

Ovdje, dakle, postoje tri elementa koji međusobno utječu jedni na druge. Učenici dolaze do mogućnosti za učenje s različitim stupnjevima znanja i motivacije. Zbog toga svi ljudi ne uče jednako. Mora postojati komunikacija da bi postojala interakcija. A kada govorimo o **razrednoj interakciji**, također postoji potreba za razgovorom o jeziku. Gramatika je jednostavno način opisivanja i razgovaranja o jeziku. Isto tako stvari moraju imati svoja imena da bismo mogli razgovarati o njima. Tom Hutchinson savjetuje: *Nemojte izbjegavati imena! Kako*

bi bilo kad bismo počeli izbjegavati nazive u fizici ili kemiji? Zamislite kada bi učitelj kemije na satu predavao: "Sada ćemo pomiješati ovu crvenu tekućinu s ovim zelenim praškom i dobit ćemo bum!" Dakle, trebalo bi i u nastavi stranoga jezika uvoditi nazive kao što su glagoli, zamjenice, imenice... No, kada je pravo vrijeme za uvođenje metajezika? Prema osobnom iskustvu Toma Hutchinsona, od samog početka. Zašto? Zato što ne želimo dvostruko učenje. Učenici ne bi trebali, na primjer na početku govoriti o zelenim, plavim i crvenim riječima, da bi poslije doznali da su to imenice koje su srednjega, muškog i ženskog roda. Isto tako bi trebali ostati dosljedni – ne bi trebali na početku rabiti jedan naziv, da bi poslije za isti pojam koristili drugi naziv (npr. *Progressive* umjesto *Continuous*). Trebalo bi izbjegavati pretrpavanje nazivljem jer to može obeshrabriti i izbezumiti učenike.

Kada govorimo o procesu učenja izvan razreda, Hutchinson ističe da treba razmišljati o **učenikovoj autonomiji**, te savjetuje: "Učenici trebaju imati neki izvor informacija kao što su to rječnici i gramatički priručnici. Ako učitelji ne uvedu gramatičko nazivlje, učenici neće moći imati nikakve koristi od priručnika i neće moći samostalno raditi. Tako će im učitelji uskratiti pristup golemom izvoru podataka kada jednom napuste razred."

Što se tiče trećega kruga Hutchinsonove sheme, obrazovanja u cjelini, predavač se lagano vratio u prošlost i podsjetio na veliku reakciju protiv učenja gramatike sedamdesetih godina koja je usmjerila pozornost prema kreativnosti. Osamdesetih godina ljudi su se počeli pitati: Ako je bilo moguće učiti strane jezike bez gramatike, znači li to da je taj način ispravan? Ljudski život je ogromna stvar i jezik je samo jedan njegov dio. I konačno, dolazimo do **svijesti o jeziku**, koja je jako važna jer ljudi trebaju znati kako su jezici strukturirani i kako se koriste. Ne poučavamo i ne učimo strane jezike samo zato da bismo se njima eventualno služili. Ako poučimo ljude kako jezik funkcionira samo na primjeru njihova materinskoga jezika, propuštamo mnoge druge oblike komunikacije. Ne smijemo zanemariti ni konačni, vanjski krug koji čini proces procjene, jer se ovdje ne radi samo o testiranju u raznim obrazovnim ustanovama, nego i o ljudskoj potrebi da sagleda vlastito napredovanje.

Tom Hutchinson polako počinje sažimati rečeno, uz blag smiješak: "Gramatika osigurava okvir znanja koji:

- omogućuje učeniku da potpuno sudjeluje u razrednoj interakciji,
- oprema učenika da nastavi učiti izvan i "iznad" razreda,
- poboljšava opće znanje učenika.

Dakle, vidimo da trebamo poučavati i učiti gramatiku, iako je dokazano da gramatička pravila nikako ne utječu na proces učenja i usprkos nedostatku dokaza da je to korisno." Saznali smo, dakle, mišljenje predavača o tome kako gramatiku treba predavati, a sada bismo trebalo saznati i kako.

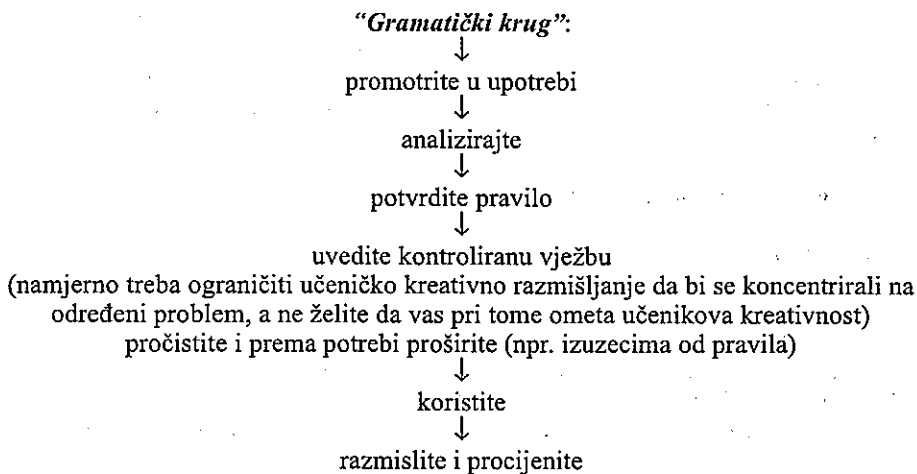
Gramatika je osnovni element u učenikovu razvoju, koji ima tri značajke: učenikovu uključenost, autonomiju i svjesnost. Način na koji bismo trebali poučavati gramatiku trebao bi pomoći učenicima da se razviju kao cjelokupne osobe. Učenje gramatike mora:

- Prvo, uključiti učenika, pomažući mu da iskoristi mogućnosti koje razred nudi. Kako? Kognitivno, odnosno trebamo uključiti njegov razum. No, moramo biti svjesni činjenice da svatko ne voli strani jezik. "Razum će slijediti zov srca." – kaže Hutchinson. Dakle, moramo učenike emotivno angažirati. Da bi se "dogodilo učenje", trebamo utjecati na učenikove emocije.
- Drugo, moramo razviti autonomiju.
- Treće i posljednje, trebamo produbiti svijest o tome kako su jezici strukturirani i kako se koriste.

Kao pravi praktičar, Tom Hutchinson nudi osobno iskustvo i predlaže neka osnovna načela poučavanja gramatike. Koja?

"Share the map!" – odnosno, podijelite svoju kartu s učenicima, jer kao učitelj ne želite da učenici ovisе o vama. Jednog dana ionako će otići od vas.

"Grammar learning should be meaningful and enjoyable!" – odnosno učenje gramatike bi trebalo imati smisla, važnosti i biti zabavno. Naravno da se od toga ne može napraviti velika zabava, ali treba uključiti osjećaje učenika, a razum će slijediti. Hutchinson još jednom ponavlja: *"The mind follows where the heart leads. – Razum slijedi srce"*. A onda se ponovno javlja predavačev smisao za humor: *"Dakle, do sada ste sigurno mislili da sam sve vrijeme govorio kako bismo mi trebali poučavati gramatiku. Ali, NE!"* I nakon te značajne stanke i osmijeha pred zbunjenim licima publike, Hutchinson objašnjava ono najvažnije u cijelom predavanju: *"Gramatička pravila trebali bi pronaći sami učenici."* Na taj ćemo način postići efektivnije učenje i veću sigurnost učenika. Učenici se uglavnom boje stranog jezika koji im na početku djeluje nelogično, poput neprohodne džungle. Učitelj im treba pomoći da prevladaju taj neosnovan strah tako da im pokaže što sve sami mogu. To će učiniti primjenom dobrih strategija učenja, koje se temelje na onome što pojedinac već zna, da bi se moglo krenuti prema nepoznatome. Ovaj način učenja gramatike učitelj treba uvesti veoma polagano i većinom tako da usmjerava učenike time što će im pomoći da formuliraju prvo male, a zatim veće dijelove gramatike. Učenici ipak ne bi trebali sami stalno otkrivati gramatička pravila, posebice kada su razlike između materinskoga i stranog jezika velike. Učenje gramatike je jako *"kumulativna pojava"*, kako tvrdi predavač, jer: *"što se više uči, to se više zna."* *Učitelj i učenici trebaju nebrojeno puta ponavljati naučeno gradivo. Ponavljanje naučenog kreira takozvani*

Gramatički krug naravno ne završava ovdje, nego se vraća na početak i tvori zatvoreni krug koji se neprestano okreće tijekom učenja stranog jezika.

Predavanje je stiglo do kraja. No, što je s bajkom o siroti Gramaljuzi? Tom Hutchinson ipak mora spustiti zavjesu nakon predstave i završiti priču: *"Ako slijedimo pravila, možemo sami sebe smatrati dobrim vilama i reći siroti djevojci: Da, Gramaljugo, vrijeme je da kreneš na Komunikacijski bal!"*

Tako se svojevrzni "dobri duh IELE-a", čovjek čije ime piše na vratima gotovo uvijek praznog ureda Sveučilišta Lancaster, vratio izradi novih poboljšanih izdanja *Project 1, 2, 3, 4...* Nakon što je Hutchinson pokazao primjere novih lekcija u kojima je gramatika obrađena tako da se slijedi gramatički krug, te žurno nestao, jedno pitanje je ipak ostalo visjeti u zraku: *"Znače li ove ideje da će u novim udžbenicima biti sve više, a možda i previše gramatike?"* No, Tom Hutchinson je već žurno otišao svojim poslom, pošto je žrtvovao i previše dragocjenoga vremena, ostavivši svoju publiku da dalje razmišlja o siroti Gramaljuzi. I naravno, da se nada i veseli nekom eventualnom budućem susretu.

XV. SAVJETOVANJE HRVATSKOG DRUŠTVA ZA PRIMIJENJENU LINGVISTIKU

18. – 19. svibnja 2001.
Hotel "Opatija", Opatija, Hrvatska

*PSIHOLINGVISTIKA I KOGNITIVNA ZNANOST
U HRVATSKOJ PRIMIJENJENOJ LINGVISTICI*

Uvodna izlaganja:
Peter Medgyes i Henry Widdowson

PRVA OBAVIJEST I POZIV NA SUDJELOVANJE

Petnaesto, redovito godišnje savjetovanje HDPL-a održat će se u hotelu "Opatija" u Opatiji 18. i 19. svibnja 2001. godine. Bit će to prilika da se prikažu ne samo teorijska kretanja i dostignuća psiholingvistike i kognitivne znanosti u svijetu i Hrvatskoj, nego također da se prikažu i mogućnosti njihove praktične primjene unutar primijenjene lingvistike. Međunarodni karakter Savjetovanja pruža jedinstvenu priliku svim članovima HDPL-a da, kao autori referata, pridonese proučavanju ovih značajnih grana suvremene lingvistike.

Sve obavijesti o kriteriju izbora, upute izlagačima, te popis članova Odbora za referate i Organizacijskog odbora dostupni su na Internet adresi <http://www.pfri.hr/hdpl/hrv/2001>. Na istoj se adresi nalazi i obrazac na kojem se podnosi prijava za Savjetovanje, a u prilogu treba poslati i potvrdu o uplaćenju kotizaciji.

Teme savjetovanja

Psiholingvistika
Jezik i spoznajna (kognitivna) lingvistika
Usvajanje, učenje, i nastava jezika

Važni datumi

- Rok za slanje sažetaka: 31. 12. 2000.
(sažeci koji pristignu nakon toga datuma bit će stavljeni na listu čekanja)
- Prijave i uplata kotizacije od 200,00 kn 1. 3. 2001.
(poslije toga datuma i na samom skupu kotizacija iznosi 300,00 kn)
- Konačni program Savjetovanja 30. 4. 2001.
- Rezervacija smještaja 2. 5. 2001.

Obavijesti o skupu:

Jadranka Valentić
Visoka pomorska škola
Studentska 2
51000 Rijeka
e-mail: valentic@pfri.hr

<http://www.pfri.hr/hdpl/hrv/2001>
www.pfri.hr/hdpl/hrv
www.ffzg.hr
www.mzt.hr

Smještaj možete rezervirati izravno na sljedeću adresu:
Hotel "Opatija"
Gortanov trg 6, 51410 Opatija
tel.: +385 (0)51 271 388; fax: +385 (0)51 271 317